

Çərşənbə, 9 oktyabr 1918-ci il, nömrə 10

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Çəharşənbə, 2 məhərrəmülhəram sənə 1337. 9 təşrin-i-əvvəl sənə 1918.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Kolyubakinskaya küçədə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə: 6-91. Tək nüsxəsi 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 35, başqa şəhərlərə 42 rublədir.

Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir.

Elan fiati: sətiri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

BAKİ ŞƏHƏRİ VƏ ƏTRAFI ƏHALİSİNƏ ELANI-RƏSMİ

1 – Bəzi başıpozuq əşqiya [quldurlar] və əşərranın [yaramazların] əğrazi-xüsusiyyətləri [şəxsi məqsədləri] uğrunda kəndi-kəndilərinə məmur süsü və-rərək, gecə və ya gündüzləri bəzi erməni ailələrinə bilmüraciə filan və ya filan adamın polis müfəttişi və ya qradanaçalnik tərəfindən tələb edildiyindən bəhslə, kəndilərini götürdükkləri və ya götürmək istədikkləri xəbər alınmışdır.

2 – Əhali ümumən bilməlidir ki, hökumətcə kəndilərinə lüzum görölən hər hansı adamı gecə aramaya lüzum yoxdur; hökumət istədiyi təftişatı gündüz yapar. Binaileyh, gecə bu yolda müraciət vüquunda ilk tədbir olmaq üzrə hadisəni dərhal ən yaxın polis mərkəzinə xəbər verməli və gündüzləri 25-80 nömrəli, gecələri nisfülleyldən [gecə yarısından] sonra üçün 44-66 polis müfəttişliyinə telefon etməlidir.

3 – Polis vəzaifinin [vəzifələrinin] başıpozuqlarla əlaqəsi olmadığından, hüviyyət [şəxsiyyətini] və sifəti-rəsmiyyəsinə [rəsmi kimliyini] uniformasıyla olmazsa belə, övraqi-rəsmiyyəsiylə [rəsmi sənədləri ilə] isbat edəmməyən heç bir kimsəyə əhali etibar və təbiyyət [təbəçilik] etməməli və vüquunda [baş verdikdə] bərvəchiməruz [dəyildişi şəkil-də] polisə ixbari-keyfiyyət olunmalıdır [hadisə xəbər verilməlidir].

4 – Tərəfimizdən şiddətlə təqib edilməkdə olduqlarından er və ya gec yaxalanacaq bu misilli əşxası [bu kimi şəxsləri] bilənlərin lütfən müfəttişliyə ixbar etməsi və bilib də səlaməti-ümümiyyə əleyhində bunları kətm edənlərin [gizlədənlərin] faili-müştərək ədd edilərək [cinayət ortağı hesab edilərək] ən şədid [şiddətli] cəzaya məruz qalacaqları əhəmiyyətlə elan olunur.

2/10/34

Azərbaycan Polis müfəttişli-
ümumisi Bəhaəddin

ELANİ-RƏSMİ

Düşmənin əsnayi-fırarında [qaçarkən] buraxdığı toplardan bəzilərinin qəmə və durbinlərini gizlədiklərindən, əhalidən top qəmə və durbinlərini bulub da gətirənlərə bəhər [hər bir] qəmə üçün iki min və bəhər top durbini üçün min rublə mükafat veriləcəyi və bunların Polis Müfəttişliyinə müraciətləri lüzumu elan olunur.

Azərbaycan Polis müfəttişi-ümumisi:
Bəhaəddin

BAKIDA MÖVCUD BİLÜMUM [BÜTÜN] RUS ZABİTANINA [ZABİTLƏRİNƏ] ELANİ-RƏSMİ

Məişətlərində müşkilat çəkən rus zabitanının hökumət naminə tərifi-halları [rifahının yaxşılaşdırılması] Ordu Komandanı Paşa həzrətləri tərəfindən veriləcəyindən, əmr olunmaqla, kəndilərində olaraq Bakıda mövcud bilümum rus zabitanının zükur və ünəs [kişi və qadın] ailələri əfradının [fərdlərinin] isimlərini havi [ehtiva edən] birər listə [siyahı] ilə Polis Müfəttişi-Ümumiliyinə müraciətlə dəftəri-məxsusuna qeyd olunmaları lüzumu elan olunur.

Azərbaycan Polis müfəttişi-ümumisi:
Bəhaəddin

SIYASI, İCTİMAİ, ƏDƏBİ VƏ İQTİSADİ GÜNDƏLİK “AZƏRBAYCAN” QƏZETƏSİNƏ ABUNƏ DƏFTƏRİ AÇIQDIR

Qəzetəmizdə iştirak etmək üçün müqəddir qələm sahiblərindən lazımı əşxas[ı] idarəmiz dəvət etmişdir. Böyük şəhərlər və əhəmiyyətli mövqelərdə müxbirlərimiz

mövcuddur. Tiflis ilə xüsusi telefon müxabərəmiz [xəbərləşməmiz] olmaqla bərabər, teleqraf acentəliyimiz hər bir mühüm xəbərləri intişara [yaymağa] çalışacaqdır. Kağız bahası və başqa məvadd [maddələr] sabit olmamağı münasibətilə şimdilik abunə bahası yanvar ayının birinədək qəbul edilir.

Bakıda:

3 aylığı 35 rublə; 1 aylığı 12 rublə.

Başqa şəhərlərdə:

3 aylığı 42 rublə; 1 aylığı 19 rublə.

Müraciət üçün adres: Bakı, Kolyubakinskaya küçədə (Parapet) “Azərbaycan” qəzetəsi idarəsi.

Баку, Колубакинская, контора газеты "Азербайджань".

HÖKUMƏT QƏRARDADI

Maarif Nəzarətindən

Xalq müəllimləri kursları təşkil etməkdən ötrü Maarif Nəzarətinə 126759 manat 50 qəpik pul buraxılsın.

Nuxu zükur [oğlanlar] gimnaziyasını idarə etmək üçün 21046 manat 62 qəpik verilsin.

Azərbaycan Cümhuriyyətində on ədəd xalq məktəbi nəzarəti təşkil etməyi Maarif nazirinə mühəvvəl etmək [tapşırmaq]. Buraya hazırdakı nazirlər də (inspektor) daxil olub, müvəqqəti olaraq 3 mart 1918 tarixli qanun mövcubincə [qanuna uyğun olaraq] məvəciblərini almalıdırlar.

Hər nəzarət cənbində [nəzdində] işbu qərar ilə dəftərxana düzəltməli: Katib 450 manat, dəftərxana qulluq-

çusu 300, mühasibəçi 200 manat məvaciblə olsun və nəzarətin mənzil kirayəsindən ötrü 100 manat, yanacaq, işıq və sudan ötrü 100 manat verilsin.

Yuxarıda yazılan nəzarətləri təşkil etmək üçün 1918-ci ilin eylülün [sentyabrın] 1-dən Maarif Nəzarətinə qırx altı min (46000) buraxılsın.

Nəzarətlərin dəftərxanalarını düzəltmək üçün Maarif Nəzarətinə iyirmi beş min (25000) manat verilsin.

a) İbtidai məktəblərdə dərslər ana dilində oxunub, ciddi surətdə türk dili oxunmalıdır.

b) Ali-ibtidai və edadi məktəblərinə tədris türk dilində olmalıdır. Milliləşmiş ali-ibtidai məktəblərdə tədris ana dilində olub, 1918-19 oxucu ili müddətində türk dili oxunacaqdır. Hərgah lazım olarsa, gələcək oxucu ilində də bu növlə dərslər oxunub, axırda oxucular türk dili tədrisinə keçməlidirlər.

c) Milliləşmiş erməni və rus şöbələri – ki bunlarda tədris ana dilindədir – fəsx [ləğv] olunurlar.

ç) Edadi məktəblərin əvvəlinci və mümkün olarsa ikinci siniflərini milliləşdirib, dərslər türk dilində oxunmalıdır. Bu siniflərdə türk dili bilməyənlər üçün xüsusi şöbələr açılıb, dərslər rus dilində olmalıdır. Bu xüsusi şöbələrdə və qeyri siniflərdə (dördüncü sinfə kimi) türk dili ciddi surətdə oxunmalıdır, belə ki, iki ildən sonra bu oxucular tədrisi tək türk dilində almalıdır.

d) Edadi məktəblərin 5-ci sinfindən başlayaraq, məktəbi itmam edənə [bitirənə] kimi oxucular rus dilində tədris

almalıdirlər. Bununla edadi məktəblərinin hamı siniflərində ciddi bir surətdə türk dilinin oxunmasına Maarif naziri diqqət etməlidir.

e) Edadi və ali-ibtidai məktəblərinə qeyri-müsəlman oxucular elmi-ilahi [ilahiyyat] dərslərini oxumalıdirlər.

ə) Bir sinifdə əcnəbi millət oxucularının ədədi ondan az olmazsa, onlar üçün ana dili tədrisi mümkündür.

f) Xarici lisanlar dərslərinin ədədini Maarif nazirinə mühəvvəl etmək [tapşırmaq], belə ki, bu tədrisin qeyri dərslərə zərəri olmasın.

g) Xarici elmi-ilahi və ana dillərinin tədris məxarici hökumət xəzinəsi öhdəsindədir.

h) Ərazi nazirinə mühəvvəl olunur ki, Tiflisdəki Mədəni-sənaye məktəbinin Bakıya köçürülməsi şəraitini [şərtlərini] müzakirəyə qoyulmaq üçün hökumətə təqdim etsin.

i) Azərbaycan Hökumətinin Gürcüstandakı siyasi nümayəndəsinə xəbər verməli ki, bu məktəbin Bakıya köçürülməsinə müavinət etsin.

Daxiliyyə Nəzarətində

Ağdaşın torpağı və idarəsi barəsində məruzə verməyi Daxiliyyə nazirinə mühəvvəl edilir [tapşırılır]. Daxiliyyə nazirinə mühəvvəl etməli ki, keçmiş ixtilal zamanı Gəncə quberniyasında idarə, təşkilat və əlahiddə zəvata [ayrı-ayrı şəxslərə] verilən zərərlərin miqdarını təyin etmək üçün Ərazi, Daxiliyyə, Ədliyyə və Maliyyə nəzarətləri nümayəndələrindən ibarət bir heyət təşkil edilsin.

Məclisi-Müəssisən intixabının [seçilməsinin] əsas qanunlarını tərtib etmək üçün Heyəti-Vükəla Rəisi [Baş Nazir], Daxiliyyə və Maarif nazirləri xüsusi bir heyət təşkil etməlidirlər.

Maliyyə Nəzarətində

Spirət məşrubatının [spirtli içkilərin] azad satışı elan olunub, bunlardan vərilmiş qanun mövcubincə [qanuna müvafiq] vergi alınacaqdır.

Türüq və Məabir Nəzarətində [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyində]

Kür çayı gəmiçilik naziri [müfəttişi] Şeremetyevskiyə Qalaqayın xəzinəsi vasitəsilə qulluqçulara avqust ayı məvacibini vermək üçün 7117 manat 17 qəpik buraxılsın. Türüq və Məabir nazirinə mühəvvəl olunur [tapşırılır] ki, Kür çayında gəmiçilik, qulluqçuların sayı və gələcəkdə buradakı gəmiçiliyə intişar verib [gəmiçiliyi inkişaf etdirib], ediləcək məxarici təyin etməkdən ötrü Qalaqayına xüsusi nümayəndə göndərsin.

*Hökumət İdarəsinin müdiri: R. Xoyski
Kargüzar: İ. Vəkilov*

Ərazi Nəzarətinin əmri

Nömrə 43.

Şamxal meşəliyinin 3-cü dərəcə meşəbəyi müavini Xaspolad bəy Hacıyev Bakı quberniyası Göyçay meşəliyində həman qulluğa təyin olunur.

Ərazi naziri əvəzinə: İ. Hacıyev

AZƏRBAYCAN CÜMHURİYYƏTİNDƏN ƏHALİNİN NƏZƏR-DİQQƏTİNƏ

Azərbaycan Cümhuriyyəti dövləti ilk iqdamında [ilk iş olaraq] Azərbaycan Hökumətinin birinci və ümdə sərmayəsi hesabında ədd edilən [sayılan] Bakıdakı ümum neft mədənlərinin və sair fabrikaların kamali-müvəffəqiyyətlə işə düşmələri üçün çalışmaqdadır.

Məmləkətimizdə sənayenin və ticarətin doğru yola vəz olması [qoyulması] üçün ümum əhalinin və zəhmətkeşlərin fəvqəladə bir surətdə bu yolda çalışmaları mütəmənnadır [arzu ediləndir].

Azərbaycan Cümhuriyyəti ümum Bakıdakı mədənlərdə və fabrikalarda işləyən fəhlələri bu gündən işlərinə şüru etməyə [başlamağa] dəvət edir. Əks surətdə, dəvət edildiyi gündən beş günə qədər işlərinə bir əfvə layiq üzrsüz şüru etməyib boyun qaçıranlar işə vəzifələrindən məzul [azad edilmiş] hesab olunacaqlar.

*Heyəti-Vükəla Rəisi: F. x. Xoyski
Ticarət və Sənaye naziri: A. Aşurovlu
1 oktyabr 1918*

BAKİ, 2 MƏHƏRRƏM [9 OKTYABR]

Bolşeviklər zamanı sahiblərindən cəbr ilə alınıb da “dövlətin” təhti-təsərrüfünə [istifadəsinə] keçən mədə-

lərin və başqa ticarət və sənə'ət [sənaye] mənbələrinin şimdiki öz sahiblərinə iadə edilməsi xüsusunda Azərbaycan Cümhuriyyəti tərəfindən lazımi fərman sadir oldu [verildi]. İqtisad və mədəniyyət nöqtəyi-nəzərindən işbu fərman paytaxtımız və bütün məmləkətimiz üçün geniş bir yol açır.

Sosialistlər və kommunistlərin dedikləri “ümumun mənafeyi” o zaman ola bilər ki, nə vaxt ki, “ümumun” özündə bir intizam, bir hazırlıq, anlayış olsun. Lakin “ümum”da böylə xasiyyətlər olmadıqda, onun gördüyü işlər büsbütün zəyə olub gedər. İndiyədək bütün yer üzündə ümumun ehtiyacı xüsusi təşəbbüsə ilə dəf olunur. Hər bir işdə azadlıq, sərbəstlik əsası icab edilərsə, ticarət və sənə'ətdə böylə əsas – ümdə şərtədir. Böylə olduqda, Bakı bolşevikləri kimi pozğun və qeyri-müntəzəm bir qüvvə hər bir şeyi “milliləşdirmək” qəsdində olduqda, məmləkətin ticarət və sənə'ətinə böyük-böyük zərbələr vururdu. Zətən onlar böylə əhəmm [əhəmiyyətli] iqdama-tın [təşəbbüslərin] nəticəsini anlamırdılar və anlamış olsaydılar, buna etina etmədilər: Varsın Bakı, Azərbaycan və ya bütün Rusiya iqtisadi bir böhran içində çapalsın – bunların halına təfəvüt etməzdi. Onlar öz cəlbələrini güdürdülər. Odur ki, Bakı kimi zəngin və mühüm bir ticarət və sənə'ət mərkəzi doğrudan-dogruya xarəbazar bir ölkəyə döndü. Bərəkət versin ki, böylə hal artıq davam etmədi, yoxsa Bakının sərvət mənbəyi olan neft mədənləri

bilmərrə məhv olub gedərdi.

Şimdiki Bakı öz sahiblərinə çatdıqdan sonra, “milliləşdirmək” əsaslarına mətin bir səd çəkiləcəyi təbiidir. Bunu da bərtərəf etmək üçün pərakəndə düşmüş ticarət və sənə'ət mənbələrini adi halına gətirmək icab edirdi. Bu yolda hökumətimiz var qüvvəsi ilə çalışacaqdır.

İştə, verilən əmr buna dəlalət edir. Həmin əmr məmləkətimizdə müşahidə edilən dəərbəyliyi qaldırır, minbə'd [bundan sonra] hər bir şəxsin siyasi və iqtisadi hüququnu iadə etməklə bərabər, məmləkətimizin ticarət və sənə'ətinə rəvnəq verəcəkdir.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Gürcüstan Teleqraf Acentəsindən Qərb cəbhəsində

Berlin – 26 sentyabr. Axşam verilmiş hərbi xəbər.

Şampanda və Arqon ilə Maas arasında geniş cəbhədə başlanmış firəngingilis atəş hazırlığı 11 saat davam etdikdən sonra, müvəffəqiyyətə nail olmayaraq sükuta məcbur olmuşdur. Düşmən bizim xəttimizi yarmaq istəyirmiş. Bizim xətlərdən ötrü başlanmış mübarizə davam edir.

* * *

Berlin – 27 sentyabr. Hərbi xəbər. Qərb cəbhəsində. Şampan dairəsində Syuipp və Endən qərbdəki təpələr miyanında [arasında], habelə Verden-dən şimal-qərbə Arqon ilə Maas ara-

sında firəng və amerikalılar dün təərrüzə [hücuma] başladılar. Top atəşi Syuippdən qərbdəki hündürlüklərdən Reym sə kimi, Maas üzərindən Mezelə kimi kəsbi-şiddət etməkdə [şiddətlənməkdə] idi. Bundan sonra xüsusi təərrüzlər olmuşsa da, dəf edilmişdir. Bu təərrüzləri dəf etdikdə, Maasdan şərqdəki cəbhədə Ötriş [Avstriya] və Macar qoşunları şücaətlər ibraz etmişlər [göstərmişlər]. Ümdə cəbhələrdə zor top fəaliyyəti piyada qitəti fəaliyyətini təhkim edirdi [şiddətli top atəşləri piyada birliklərinin fəaliyyətini dəstəkləyirdi].

En nəhrindən qərbə firənglər, Ariondan şərqə amerikalılar bir çox zirehlilər köməyi ilə bizim sipərlərə qarşı soxulurdular. Əmr mövcubincə, bizim pişdarlarımız [öndəki qüvvələrimiz] müharibə ilə göstərilmiş xəttə çəkildilər. Taqyur və Ripon ətrafında axşamədək imtidad edən [uzanan] təərrüzlər sayəsində, düşmən bizim xətimizi yararaq Taqyurdan şimal-qərbdəki təpələrə və Fonten-an-Dormuayadək soxulmağa müvəffəq olmuşdur. Burada düşmənin şərqə yarmaq təşəbbüsü ehtiyat taqımımız tərəfindən ciddi müqabiləyə uğrayaraq, müvəffəqiyyətsiz qalmışdır. Düşmən bizim Oberne və Sommpi dairəsindəki sipərlərimizə qarşı ciddi təərrüzlər yapırdı, fəqət müvəffəqiyyətə nail olmayaraq böyük tələfata düçar olmuşdur. Serendən şimala olan dəfə’ati-təərrüzləri [dəfələrcə hücumları] habelə müvəffəqiyyətsiz olmuşdur. Arqonlarda biz düşmənin xüsusi təərrüzlərini dəf et-

mişik. Arqon ilə Maas arasında düşmən bizim xətləri yararaq, Montblenvill, Monfokon və Monfokondan şimal-şərqdəki xəttə çatmışdır. Burada düşmənin yürüşü ehtiyat taqımımız tərəfindən dayandırılmışdır. Bir para yerlərdə düşmən bizim piyada və topçu xətlərimizə çatmağa müvəffəq olmuşdur. Firəng və amerikalılar tərəfindən tərtib edilmiş cəbhələri yarmaq təşəbbüsü tam bir gün davam etdikdən sonra, müvəffəqiyyətsiz qalmışdır.

* * *

Berlin – 27 sentyabr. Axşamkı hərbi xəbər. Arras və Peronn tərəfindən Kambreyə gedən yollar arasında və habelə de-Keteledən qərbə olan Ziqfrid cəbhəsi əleyhinə ingilislər-amerikalılar böyük qüvvələrlə geniş təərrüzlər başladılar. Düşmən burada bir çox ləvazimati-hərbiyyə istemal etmişdir [işlətməmişdir]. Nəticədə düşmən bir qədər yer işğalına müvəffəq olmuşdur. Şampan dairəsində Arqon ilə Maas arasındakı kimi düşmən hücumları nəticəsiz qalmışdır.

* * *

Paris – 27 sentyabr. Hərbi xəbər. 27 sentyabrda bütün gecə və gündüz davam edən Fransa qoşunları həmləsi düşmən müqavimətini sındırmağa müvəffəq olmuşlar. Almanlar burada öz xətlərini saxlamağa çalışmışdılar. Firəng qoşunları Oberne ilə Sant-Mari arasındakı dairəni işğal etməyə müvəffəq olmuşlar. Düşmənlər bir çox əks-təərrüzlər yapsalar da, bir şey yapamazlar. Sommpidən şərqə firənglər

dəmiryolunu keçmişlər. (Teleqrafın sonu alınmamışdır.)

* * *

Vyana – 27 sentyabr. Qərb cəbhəsində qızıqan müharibələrdə Ötriş-Macar [Avstriya-Macaristan] qoşunları Maasdan şərqə olan toqquşmalarda iştirak edirlər.

İtaliya cəbhəsi

Vyana – 27 sentyabr. Hərbi xəbər. Tirol və Venesiya cəbəl cəbhəsi [dağlıq cəbhəsi] boyu top atışması və qaraqol toqquşmaları davam edir.

Türkiyə cəbhəsi

İstanbul – 27 sentyabr. Hərbi xəbər. Fələstin cəbhəsi. Bizim sağ cinahımızda yeni müharibələr başlanmışdır.

* * *

Beynənnəhreyn cəbhəsi. Bəsrədə irəli yürümək təşəbbüsətinə düşmüş düşmən atlı qitəatı [birlikləri] atəşimizlə dəf edilmişdir. Başqa cəbhələrdə yeni bir şey olmamış.

Dənizlərdə

Kopenhagen – 26 sentyabr. Skagen-dən 6 çağırım [mil] məsafədə İsveçrə kanoner qayığı “Qundel” minaya toxunaraq qərq olmuşdur. Xidmətçilərin-dən 19 nəfəri boğulmuş. Zənn olunduğuna görə “Qundel” qayığı toxunan mina yeni mina xəttinə mənsubdur.

* * *

Rotterdam – 25 sentyabr. “Maas-Boode” xəbər verir: İspaniyanın “Ramón Numbru” adında vaporu bir ingilis vaporuna toxunub qərq olmuşdur.

Nerçinskdə yaponlar

Tokyo – 27 sentyabr. “Royter” agentəsinin verdiyi xəbərə görə, sentyabrın 25-də Yaponiya süvariləri Nerçinskdə gəlmişlər.

AYDINLIQ BİR GECƏDƏ TƏFƏKKÜR DƏQİQƏLƏRİ...

Vaqonda gedərkən

I

Bir sürəti-bərqıyyə ilə xaneyi-səyyar*
Getməkdə idi... Mən dəxi müstəğrəqi-əfkar.
Müstəğrəqi-əfkar olaraq səmti-şimala
Sürətlə rəvan, şərqdə də qibleyi-dildar.
Yoldaşları tərək etmiş idim dərkədən azad,
Öz fikrim idi kəndimə bu yolda fəqət yar.
Dirsək verərək pəncərəyə fikrə qünudə,
Ən yüksək əvalimdə idi fikrəti-təyyar.
Çıplaqdı buluddan, üzü parlaqdı səmanın,
Ay doğmuş idi, yerləri etmişdi ziyadar.
Hüsni-əzəlisində parıldardı kəvakib,
Hala da cavan qız kimi bu biveyi-qəddar.
Ay çıxmış o hüsni ilə mükövkəbdə səmavat,
Göy dilbəri, yəni o qəmə, cazibi-ənəzar.
Titrər kimi idi o səmalarda ziyalar,
Gövhərdir o ulduzlar, əvət, göy dəxi əbhar.
Göz doymuyor idi şu işıq üzlü qəmərdən,
Yerlərdə də vardır nigəh-ara olan əqmar.
Bus eyləyir idi baxışım ruyi-qəmərdən,
Yıldızlar idi pişi-nigahımda həp əş'ar.
Məcmueyi-əş'ar idi əlvahı səmanın,
Rəngin idi, zəngin idi, fəyyaz idi, nəvvar.
Bir mə'bədi-ə'zəm kimi durmuşdu şu gərdun,
Yıldızları qəndil idi guya ki, pür-ənvar.
Bir mə'bədi-ə'zəm ki, səzavari-tamaşa,
Bir mə'bədi-ülvi ki, təcəlligəhi-əsrar.
Bir xeyli zaman daldı tamaşaya nigahım,
Ciddən vələh-əfzayi-xəyal idi bu asar.
Bir leyli-müqəmmərdi ki, ilhamlarından
Rizan oluyordu dilə əş'ari-füsunkar.

*Əbdülsəlimzadə
Məhəmməd Hadi*

*Xaneyi-səyyar, vaqonlardan ibarətdir.

RUS-ALMAN MÜQAVİLƏSİNƏ ƏLAVƏ

Fəsil I. Hüdud və bitərəf xətt komissiyonu

1 – Bütün alman-rus qoşunları olan cəbhələrdə bitərəf xətt tərtibindən ötrü müştərək bir komissiya təşkil edilmişdir.

2 – Estlandiya və Liflandiyanın şərq hüdudundan şərqdəki almanlar tərəfindən işğal edilmiş dairəni təcili bir surətdə almanlar təxliyyə edirlər.

3 – Bu gündən etibarən rus-alman maddi müqaviləsinin 2-ci maddəsi mövcubincə almanlar indiki sülhün itməminədək [tamamlanmasına qədər] Berezinadan şimaldakı ərazini təxliyyə edirlər. Həmin maddə mövcubincə ruslar üzərinə düşən təminatı da verməlidir.

Fəsil II. Rus padişahlığından ayrılmaq məsələsi

4 – Almaniya Rus Hökuməti ilə, bu hökumətdən ayrılmaq təşəbbüsətinə düşmüş başqa-başqa hissələri işlərinə müdaxilə etməyəcəkdir. Almaniya xüsusən yeni təşkil olunacaq hökumətləri müdafiə etməyəcəkdir.

Fəsil III. Şimali rus nahiyyələri

5 – Rusiya şimali rus nahiyyələrindəki Etilaf hökumətləri qoşunlarını çıxarmağa var qüvvəsi ilə çalışacaqdır. Almaniya bu zaman zərfində Finlandiya tərəfindən heç bir təərrüz [hücum] olmayacağını üzərinə götürərək təminat verir.

6 – Buradakı Etilaf qoşunları çıxarıldıqdan sonra, məhəlli [yerli] rus seyri-səfaini [gəmi naviqasiyası] şimali həddən 3 çağırım [mil] məsafəyədək və habelə bu kənarlarda 30 çağırım boyu xüsusi balıqçılıq işi sərbəst olacaqdır.

Fəsil IV. Estlandiya, Liflandiya, Kurlandiya və Litva

7 – Rusiya Estlandiya və Liflandiyanın daxili işlərinə qarışmaq məsələsindən vaz keçir.

Bunların müqəddəratını əhali istədiyi kimi həll ediləcəkdir. Estlandiya, Liflandiya əski Rusiya hissəsi olduğu üçün yeni Rusiyaya heç bir icbari müəmiləyə məcbur deyildir.

8 – Rusiyanın Estlandiya, Liflandiya, Kurlandiya və Litva təriqi [yolu] ilə ticarət işlərini yüngülləşdirməkdən ötrü tərəfeyn [iki tərəf] böylə bir etilafa [uzlaşmaya] gəlmişdir:

§1. Estlandiya, Liflandiya və Litvadan Rusiyaya tranzit ilə mal aparmaq və Rusiyadan bacgir təriqləri ilə [gömrük qapılarından] mal keçirmək işləri azad olmalıdır. Gətiriləcək mallara heç bir vergi və ümum nəqliyyat naloqu kimi başqa vergilər verilməyəcəkdir.

§2. Rusiyanı Revel, Riqa və Vindava ilə bitişdirən dəmiryollardakı Rusiya ilə olacaq tranzit malı əlaqəsindəki fūruşət [satış] fiatı olduğu qədər ucuz olmalıdır.

§3. Dvina nəhrində seyri-səfain. Rusiya ilə açıq dəniz arasında, habelə Liflandiya, Kurlandiya, Rusiyaya düşən Dvina nəhrlərində mal aparmaq

və sərnəşinlər hərəkəti sərbəst olmalıdır. Əlavə bu məmləkətlər vətəndaşları vaporeları miyanında [arasında] heç bir təfavüt qonulmamalıdır.

§4. Revel, Rıqa və Vindavada Rusiyadan ötrü müəyyən dairələr buraxılır ki, burada sərbəst mal saxlamaqdan ötrü limanlar tərtib edilsin.

9 – Çud gölündəki balıq ovundan ötrü tərəfeyn [iki tərəf] xüsusi bir müqavilə əqd edəcəklər [bağlayacaqlar].

10 – Estlandiya, Liflandiya, Kurlandiya, Litva ilə Rusiya miyanlarında [aralarında] atidəki [aşağıdakı] maddələrdən ötrü xüsusi etilaf [razılaşmalar] əmələ gəlməlidir:

1) Bu nahiylərin rus əhalisinin təbəiyyəti. Bunlara köçürtmək və qəbul etmək ixtiyarı verilir.

2) Rusiyada qalmış bu nahiylələr vətəndaşlarının xüsusi malları[nın] verilməsi.

Fəsil V. Qafqaziya müstəsna olaraq, Rusiyanın Qara dəniz boyundakı nahiyləri

11 – 12-ci maddəni pozmaq şərti ilə sülh müqaviləsi südurundan [hazır olduqdan] sonra Almaniya bu nahiyləri[n] Qafqaziyadan başqasını təxliyyə edəcəkdir. Bu sülh Ukrayna ilə Rusiya arasında əqd edilməlidir.

12 – 1918 sənəsinin 7 noyabrından əqd edilmiş Ukrayna universalında dəryad [qeyd] edilməyən, almanlar tərəfindən işğal edilmiş ərazi Rusiya ilə Ukrayna miyanında sülh əqd edilməyən bu ümumi sülhdən sonra təxliyyə

ediləcəkdir. Rostov-Voronej dəmir yolu və bu yoldan şərqdəki ərazi Rusiya Hökuməti təklif etdiyi gündən etibarən təxliyyə ediləcəkdir. Bu yerlər təxliyyə edilənə kimi, Almaniya dəmir yolu təriqi ilə Rusiyadan ərzaq və başqa malları buraxacaqdır. Aparılmayacaq mallar Rus Hökuməti nümayəndələri təhtinəzarətində [nəzarəti altında] olmalıdır. Böyləliklə Taqanroq-Rostov, Taqanroq-Kursk dəmir yolunda müamilədə bulunmaq mümkündür.

12-ci maddənin birinci sətiri və 11-ci maddə mövcibincə, Done[t]sk kömür mədənlərinin almanlar əlində qaldığı vaxt Rusiyaya bu mədənlərdən çıxan kömürdən, Bakı dairəsindəki neft və istehsalatından 14-cü maddənin 2-ci yeni sətiri mövcibincə Almaniya veriləcək hissədən 3 dəfə fazla veriləcəkdir.

Buradan çıxarılan kömür kifayət etməz və yainki başqa yerlərə işlənersə, Almaniya öz kömüründən əlavə edəcəkdir.

Fəsil VI. Qafqaziya

13 – Rusiya Almaniyanın Gürcüstan istiqlalıyyətini qəbul edir.

14 – Almaniya, Gürcüstan[dan] əlavə Qafqaziyada baş qaldıra biləcək üçüncü bir hökumətə sülh müqaviləsinin 4-cü maddəsinin 3-cü yeni sətiri mövcibincə hərbi müavinətdə [yardımda] bulunmayacaqdır. Rusiya Bakı dairəsində neft istehsalatına var qüvvəsi ilə çalışıb dörddə bir hissəsini Almaniya verəcəkdir.

Fəsil VII. Sülh müqaviləsindən sonra alman hərbi qüvvələri tərəfindən tutulmuş rus hərbi gəmiləri və rus ehtiyatları haqqında

15 – Almaniya sülh müqaviləsini təsdiqindən sonra tutulmuş rus hərbi vaporlarını[n] Rusiyanın padişahlıq əmlakı olduğunu qəbul edir. Fəqət Rusiya ilə Ukrayna və Finlandiya arasında etilaf [uzlaşma] olmalıdır.

16 – [Almaniya] sülhdən [sonra] Ukrayna və Finlandiyadan başqa yerlərdə zəbt edilmiş rus malları əvəzində təzminat verməyi qəbul edir.

Sülh müqaviləsinin maddi hissəsi mövcubincə, bu, təzminat hesab edilməlidir.

Fəsil VIII. Son qərardad

17 – Həmin müqavilənamə təsdiq edilib 1918-ci sənəsinin təşrinə-əvvəlin [oktyabrın] 1-nə kimi Berlində mübadilə edilməlidir.

Müqavilə təsdiq edildiyi gündən etibarən gücə minəcək. Təsdiqdən ötrü tərəfeyn [iki tərəf], müvəkkilini [müvəkillərini] imza və möhürlə təsdiq edirlər.

A. İoffe, Fon Hints, Kriqe. Berlin, 27 ağustos 1918 sənə.

OSMANLI MƏTBUATI

Məlum olduğu üzrə, Brest-Litovsk müahidəsi [sazişi] mövcubincə Batum, Qars və Ərdəhan nahiyələrində yaşa-

yan əhali kəndi müqəddərati-milliyə və vətəniyyələrinin təmin və təyini xüsusunda sərbəst buraxılmışdı. Buna görə Türkiyə Hökuməti də məzkur [adı çəkilən] nahiyələrdə mövcud olan əhəlinin bu xüsusta rəylərini bilmək üçün arayı-ümumiyyəyə [referenduma] müraciət etmişdir və bu müraciət nəticəsi olaraq Batum, Qars və Ərdəhan nahiyələrində yaşayan əhali 90 min rəydən 82 min rəy verərək Türkiyəyə ilhaq olmaq [birləşmək] arzusunda bulunmuşlardır.

Bu xüsusda İstanbulda nəşr edilən “Zaman” rəfiqimizdə zirdə [aşağıda] yazılan “Ana vətənə iltihaq [birləşmək]” sərlövhəsi altındakı məqaləni oxuduq:

“Brest-Litovsk müahidəsi, Çarlıq Rusiyanın vaxtilə bizdən qəsb etmiş olduğu Batum, Ərdəhan və Qars sancaqlarımız əhalisini, Türkiyə ilə anlaşımaq surəti ilə müqəddəratlarını təyin etməkdə sərbəst buraxmış idi. Bu üç sancaq əhalisinin pək əzim və qahir bir əksəriyyəti türk və müsəlman olduğuna fəzla olaraq, daha unutulmamış bir mazidə [keçmişdə] bərabər keçirilmiş bir həyatın xatirələrinə malik bulundığına görə, müqəddəratlarını nasıl bir istiqamətdə təyin edəcəkləri bizcə çoxdan məlum idi. Dünkü qardaşlarımız, əzəli və əbədi qan və din qardaşlarımızın Osmanlı sancağı altında yaşayan qardaşlarından ayrı yaşamağa, onların sürur və küdurətlərinə [sevinc və kədərlərinə] iştirak etməməyə, bir vaxt qucağından cəbrən [zorla], qəhrən [zülm edilərək] qoparıldığı müəzzəz

[əziz], sevgili və müşfiq anasından hər nə şəkildə olursa olsun yenə uzaq qalmağa nasıl razı ola bilər, bu vətənin nəhayətsiz şafqətlərindən məhrumiyyətə nasıl qatlana bilərdi? Ehtimal ki, müvəqqəat bir əcnəbi idarəsi – göz boyamaq üçün oralara zahiri və maddi bir rifah təmin edə bilmiş, onları hissən də ana vətəndən ayırmaq üçün bəzi qeyrətlər göstərmiş idi. Fəqət bu nə vaxta qədər davam edəcəkdə? Çarlıq Türkiyəni istədiyi kimi əzdiyədən, məhv etdikdən, ortadan qaldırdıqdan sonra idarəsi, boyunduruğu altındaki türk və müsəlmanlara günün birində yardım əlini uzada bilməsi ehtimalı artıq qalmadığına qane olacaq və o vaxt heç şübhəsiz, bütün o qardaşlarımızı zahiri rifah içində zülm və təzyiqin ənvainə [növbənov zülm və təzyiqlərə] düşür edəcək, o zavallılar üzərində mənəvi hakimiyyətini də əbədiyyən təmin üçün dillərinə, dinlərinə, hissələrinə təcavüz və təərrüz [hücum] etməyə başlayacaq idi. Bunu təqdir etmək üçün heç düşünmək istəməz. Din və milliyyət hər şeyin, hər mənfəətin, hər dürlü rifahın, maddi hüsur və istirahətin fəvqündədir, qüdsidir, ülvidir. Çarlıq bu din və qan qardaşlarımıza əbədi bir rifah təmin etmiş belə olsaydı, onlara yenə əsir, yenə məhkum müamiliəsi edəcəkdə. Yalnız bunu düşünmək, hətta heç bir şey düşünməmək belə, Türkiyə ilə yanı başındakı qardaşları arasındakı mənəvi və ruhi irtibatı [əlaqəni] təyidə [təsdiqə] kafi idi. Bunun üçündür ki, Brest-Litovsk müa-

hidəsi Batum, Ərdəhan və Qars sancaqlarımız əhalisini müqəddəratlarını təyində sərbəst buraxdığı gün hər kəs Türkiyənin bu əski sancaqları əhalisini bir Osmanlı olaraq salamladı və o günü Qarsın, Batumun, Ərdəhanın ana vətənə iltihaqı [birləşməsi] günü kimi təs'id və təbcil etdi [təbrik etdi və ucaltdı]. Fəqət hər nə olursa olsun, bəzi rəsəmələri [formallıqları] ifa və ikmal etmək [tamamlamaq], müahidənin hökmlərini tətbiq və icra etmək lazım gəlirdi. İştə, keçən gün xüsusi xəbərlərimizdə söylədiyimiz üzrə, bu üç sancaq əhalisinin müqəddəratlarını təyin xüsuslarında icrası lazım gələn “ümmün rəyinə müraciət” rəsəmi də [formallığı da] ikmal edilmiş, xalqın pək qahir bir əksəriyyətlə ana vətənə iltihaq etmək istədikləri rəsəmə və şəkllərdə təzahür etmiş, sabit olmuşdur. Demək olar ki, artıq Qars, Ərdəhan və Batum sancaqları şimdi hüquqən də ana vətənə qovuşmuş, Osmanlı vətəninin ayrılmaz birər cüzünü təşkil etməkdə bulunmuşdur. Ana vətənə iltihaq qərarı əsnasındakı təzahürlər də ayrıca zikr və qeydə şayandır [haqqında danışılmağa və qeyd edilməyə layiqdir]. Orada ay və ulduzu öpər, təvqir və təbcil ilə [əzizləyərək və ucaldaraq] başlarına götürərkən, gözlərindən məsərrət [sevinc] yaşları tökülən bizim əziz və sevgili vətəndaş və qardaşlarımız burada da qəlblərin kəndiləri üçün çarpdığından, bir daha yek-digərimizdən ayrılmamağa əhd olunduğuna və bunun üçün son fədakarlıqların

dəxi ixtiyar ediləcəyinə bir kərə daha yəmin edildiyinə əmin ola bilərlər.

Vətənin yeni sancaqlarını, yeni vətəndaş və qardaşlarımızı qəlbimizin bütün sevinmək qabiliyyətləri ilə salamlar və kəndilərinə ana vətənin salamlarını göndərərkən, digər din və qan qardaşlarımızın da qəti istiqlallarını bərabərca salamlamağa müvəffəqiyyətimizə [nail olmaq üçün] dua edirik.”

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Hökumətin təşrini-əvvəl [oktyabr] 6 tarixli vəqə olan iclasında qət edilmişdir ki, hal-hazırda İstanbulda olan Əli-mərdan bəy Topçubaşova xəbər verilsin ki, oradan mürəxxəs sifəti ilə [səlahiyyətli nümayəndə kimi] Avropa paytaxtlarına gedib, Azərbaycanın istiqlalıyyətini elan etsin.

* * *

Azərbaycan Hökuməti nazirlərə tapşırılmışdır ki, onlar bir həftəyə kimi öz dəftərxana məmurlarının miqdarını hökumətə təqdim etsin.

* * *

Alınan məlumata görə, Dərbənd şəhəri Türk və Azərbaycan Ordusu tərəfindən işğal edilmişdir.

* * *

Tiflis politexnikumu Azərbaycan Maarif Nəzarətindən, bu politexnikumda Azərbaycan təbəələrinin də

oxuyacağından naşi [oxuyacağı üçün], Azərbaycan Nəzarətinin bu politexnikuma edəcək müavinətin [yardımın] miqdarını sormuşdur. Maarif Nəzarəti cavabında, politexnikumun fəaliyyətini bildikdən sonra nə qədər müavinət edə biləcəyini xəbər vermişdir.

Evləri qarət edilən xəsarətdidələrin [zərər çəkənlərin] nəzər-diqqətinə

Azərbaycan Polis müfəttişi-ümumi-si Bəhaəddin bəy həzrətlərinin əmrnamələrinə binaən [əsasən], təhərri [axtarış] polis müdiri Əli bəy cənabları bir çox məşhur xırsız [oğru] və canilərin evində təhərriyat [axtarışlar] icra edib də, bəzən bir çox altun əşya kəşf [aşkar] etməkdədir. O cümlədən, İbad Fə-tullah oğlunun və bəradərinin evində 4-5 ədəd zənanə [qadın üçün] və mərdanə [kişi üçün] altun və gümüş saatları, bir ədəd müsəlman qadınlarına məxsus köks zinəti (silsilə), altun zəncirlər, baha qiymətli üzüklər, gümüş əşya və sairələri bulunub zəbt edilmişdir.

Müfəttiş bəyin xüsusi əmrinə binaən [əsasən] əhaliyə elan edirik ki, keçən mart hadisələrində və yaxud ondan sonra evləri qarət edilib və əşyasından nəradə və kimdə olduğunu bilən bir kəs var isə keyfiyyəti təhərri polis müdiri Əli bəy cənablarına xəbər verməlidir. Və əlavə elan edilir ki, bir qaç zamandan sonra əşya [polis] müfəttişliyində cəm ediləcəyindən, o zaman hər kəs öz əşyasını tanıyıb və onun olduğunu isbat edərsə, dərhal sahibinə iadə ediləcəkdir.

Bələdiyyədə

Bələdiyyə İdarəsi qərar qoymuş ki, indində [nəzdində] minbə'd [bundan sonra] qəndin fiatı 2 buçuq [2,5] rublə və çayın 28 rublə olmaq üzrə əhaliyə satılsın.

* * *

Bələdiyyə Nəqdiyyə [Maliyyə] şöbəsi bu sonku iclasında təhti-qərara almış ki, sabiq hökumət dövründə Şəhər İdarəsi qulluqçularına irəlidən verilən bir aylıq donluq məbləğlərini oktyabrın birindən hesab edərək, 6 ay müddətində şəhər kassasına iadə edilsin.

* * *

Bələdiyyə [Nəqdiyyə] şöbəsinin sədarətinə Bələdiyyə Şurası üzvü Delitsin və müavinliyə də K. Cəfərli intixab edilmişdir [seçilmişdir].

* * *

Bələdiyyə qulluqçularının məvaciblərini yenidən təyin etmək üzrə Nəqdiyyə Komisyonu tərəfindən xüsusi bir heyət intixab edilmişdir. Bunun üçün də bütün şöbələrə təklif edilmiş ki, qulluqçuların siyahısını və onların donluqları xüsusunda müfəssəl məlumat versinlər.

elan etmişdir:

Fətəli xan Xoyski – Heyəti-Vükəlanın Rəisi (portfelsiz), müvəqqəti olaraq Xariciyyə Nəzarətini idarə edəcəkdir.

Behbud xan Cavanşir – Ticarət və Sənə'ət [Sənaye] və Daxiliyyə [Daxili İşlər] naziri.

Əlimərdan bəy Topçubaşov – Xariciyyə [Xarici İşlər] naziri.

Məhəmmədhasən Hacınski – Maliyyə naziri.

Nəsim bəy Yusifbəyov – Maarif naziri.

Xudadad bəy Məlikaslanov – Türlük və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri.

Xosrov bəy Sultanov – Ərazi naziri.

Ağa Aşurov – Poçta-Teleqraf naziri.

X. b. Xasməmmədov – Ədliyyə naziri.

Xudadad bəy Rəfibəyov – Səhiyyə naziri.

Musa bəy Rəfiyev – Məzəhib və Müavinət naziri.

İ. x. Ziyadxanov – Hərbi İşlər müvəkkili.

Əbdüləli bəy Əmircanov – Hökumət kontrolu [müfəttişi].

GÜRCÜSTANDA**Gürcü dili**

Maarif Nəzarəti qeyri-gürcü məktəblərində də gürcü lisanının məcburi oxudulması barəsində Gürcü Milli Şurasına bir layihə təqdim etmişdir. Gürcü lisanının tədrisi 4-cü sinfədək ola-

**NƏZARƏTLƏRDƏ TƏDİLƏT
[NAZİRLİKLƏRDƏ DƏYİŞİKLİK]**

Təşrini-əvvəlin [oktyabrın] 6-da vaqə olan iclasında Heyəti-Vükəla Rəisi Fətəli xan Xoyski qəti surətdə Nəzarətlərin təbəddülatını [dəyişikliyi]

caqdır. Ümumi gürcü tarixlərinin isə yuxarı siniflərdə rusca oxunması təklif edilmişdir.

Məktəb kitablarının həcz [müsadirə] edilməsi

Məktəb kitabları və ləvazimatının ehtikar edilməsindən naşi, Maarif Nəzarəti Gürcüstan Hökumətinə müraciət edib, bu şeylərin Şəhər İdarəsi tərəfindən həcz edilməsinə izin istəmişdir.

Knyaz R. Amirecibinin həbsi

Daxiliyyə nazirinin əmrilə knyaz Baqration-Davidovun tutulması münasibəti ilə knyaz Roseb Amirecibi həbs edilmişdir.

İran təbəələri

Tiflisdəki İran təbəəsi aysorlar komitəsinə İran general-konsulu tərəfindən belə bir məktub gəlmişdir:

“Bu il 21 eylül [sentyabr] tarixində 29 nömrəli əmr mövcubincə sabiqdə təkrarən deyirəm, burada İran təbəələri bilafərqi-dinü-məzhəb [din və məzhəb fərqi olmadan] qonaq sifəti ilə yaşayıb, məmləkətin siyasi işlərinə qarışmayıb, bununla təbəiyyət etdiyi [vətəndaşı olduğu] dövlətin neçə vaxtdan bəri tutduğu bitərəfliyə xələl yetirməməlidirlər.

Qafqazda yaşayan İran təbəələrinə aid iqtisadi, mədəni, maarif, dini və bu kimi məsələlərə gəldikdə, bunların həlli üçün milli təşkilatların təsis edilməsi mütəmənnadır [arzu ediləndir]. Bu

növ təşkilatlar Tiflisdə təsis edilib də mənim tərəfimdən dəxi təsdiq olunmuş cəmiyyətlərin fəaliyyəti göz qabağındadır.

Mən İran dövlətinin rəsmi nümayəndəsi olduğum halda, özgələrin İran təbəələri mühafizəsinə çıxmasını gözəmləmirəm.”

QARA DƏNİZDƏ

“K[avkazskoye] S[lovo]” qəzetəsi Qara dənizdəki seyri-səfaini [gəmi naviqasiyasını] təsvir edir:

Şimdilik burada fəqət Mərkəzi Dövlətlər və bunların müttəfiqlərinin bayraqları altındakı vaporlar seyr edir. Sərbəst vapor hərəkəti başlanmamışdır. Hətta dənizin bitərəf hissələri kimi tələqqi [qəbul] edilən Krım, Ukrayna və Kuban sularında belə, hərəkət müşahidə olunmur. Rusiya Şura Hökumətinə mənsub qırmızı bayraqlar altındakı vaporlar belə üzməyə qadir deyillər. Böyləliklə Rusiyadan ötrü də Qara dəniz bağlı kimi görülür.

Şura Hökumətinə mənsub “Yelena” nam vaporun müqəddəratı pək maraqlıdır. Bu vapor inqilab axşamı Novorossiysk limanından çıxıb Odesada ləngərəndaz olmaq [ləvbər atmaq] məcburiyyətində qalmışdır. Vapor qırmızı bayraq altında çıxdığı üçün “karantinə” doğru qovulmuşdur. Buradan çıxmaq isə pək müşküldür. İş-tirakiyyun [sosialist] olanları arayırlar.

Rusiya əski müttəfiqləri tərəfindən tutduğu vaporların halı bundan da fənadır. Bu vaporlar əvəzində Rusiya böyük məbləğlər verməlidir.

Ukrayna və Krım mətbuatında bu vaporlar məsələsi başlanmışdır. Bunların əqidəsinə, Almaniya bitərəf dövrlətlər (Ukrayna və Krım kimi) sularındakı düşmən (İngiltərə, Fransa, rum [yunan]) vaporlarını beynəlxalq qanun mövcubinə tutmaq ixtiyarından məhrumdur. Ticarət və sənə'ət və bəhriyyə dairələrində danışılır ki, bu vaporlar təcili surətdə buraxılıb, bitərəf sularda seyrə başlasın.

Qara dənizdə vapore ehtiyac olduğuna görə, Almaniya və müttəfiqləri ilə cənubi Rusiya hökumətləri arasında müqavilələr əqd etməklə [bağlamaqla] təcili surətdə Rusiya tərəfindən alınmış vaporlar bitərəf sularda ticarət əhəmiyyətini haiz [əhəmiyyəti daşıyan] seyrə başlasınlar.

tədbirlər görmüşdür. Camalyan general fon Kressə müraciət edib, Almaniya nümayəndələri vasitəsilə müavinət [yardım] istəmişdir. Bundan əlavə, Berlinə Oqancanyana xəbər verib Berlindəki rus nümayəndəsi İoffedən kömək istəməsini xahiş etmişdir.

Camalyan Moskvadakı Xalq Komissarları Şurası cənbindəki [nəzindəki] erməni işlərinə baxan komissarlığa müraciət etmişdir.

Ermənistanda rus zabitləri

Rus Milli Komitəsinin erməni ordusunda qulluq edən rus zabitlərinin azad edilib Rusiyaya getmək üçün həzirlənməsi barəsində etdiyi istidısına [xahişinə] cavab olaraq erməni Ərkani-Hərb komandanı [Silahlı Qüvvələr Baş Qərargah rəisi] demişdir ki, Hərbiyyə nazirinin əmri ilə erməni ordusundan çıxmaq istəyən rus zabitanına Ərkani-Hərb tərəfindən mümaniyət [maneçilik] göstərilməyib, azad edirlər.

ERMƏNİ HƏYATINDAN

Ya. X. Zavriyev və L. Nazaryanın həbsi

Gürcüstandakı erməni diplomasi [diplomatik missiyası] alman tələqrafı ilə Nikolayev şəhərindən xəbər almışdır ki, Moskvada bolşeviklər tərəfindən rehin sifəti ilə doktor Zavriyev və Nazaryan həbs edilmişlər. Ermənistanın siyasi nümayəndəsi Camalyan məhbusların buraxılması üçün ciddi

Müdirilər:
Ceyhun bəy Hacıbəyli
Şəfi bəy Rüstəmbəyli

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Bakı şəhəri və ətrafı əhalisinə elani-rəsmi

səh. 135. “2/10/34”: Burada il, rumi tarixlə göstərilmişdir (1334-cü il). Miladi tarixlə 2 oktyabr 1918-ci ilə uyğundur.

Bakıda mövcud bilümmü rus zabitanına elani-rəsmi

səh. 136. “Ordu Komandanı Paşa həzrətləri”: Qafqaz İslam Ordusu Komandanı Nuri paşa nəzərdə tutulur.

Hökumət qərarıdır: Maarif Nəzarətindən

səh. 137. “g) Xarici elmi-ilahi və ana dillərinin tədris məxarici hökumət xəzinəsi öhdəsindədir.”: Qərarın bu bəndi ruscadan düzgün tərcümə edilməmişdir; belə olmalıdır: “Qeyri-müsəlmanlar üçün ilahiyyat dərslərinin və habelə xarici dil dərslərinin tədrisi hökumət xəzinəsi hesabına aparılır.” Burada “xarici dil dərsləri” deyildikdə, qeyri-müsəlman (yəni qeyri-azərbaycanlı) əhali üçün onların öz ana dili dərsləri nəzərdə tutulurdu. Azərbaycan Cümhuriyyəti hökuməti, ölkədəki qeyri-azərbaycanlılar üçün onların öz dinlərinin və dillərinin tədrisi xərclərini öhdəsinə götürmüşdü.

“h) Ərazi nazirinə mühəvvəl olunur ki, Tiflisdəki Mədəni-sənaye məktəbinin...”: Burada söhbət “Texniki-incəsənət məktəbindən” gedir.

Hökumət qərarıdır:

Türük və Məabir Nəzarətində

səh. 138. “Kür çayı gəmiçilik naziri”:

Burada “nazir” sözü “müfəttiş” kimi başa düşülməlidir.

“Qalaqayın”: Burada Qalaqayın deyildikdə, indiki Sabirabad şəhərinin yerindəki Petropavlovka nəzərdə tutulur. İndiki Qalaqayın isə Sabirabad rayonunun qəsəbəsidir.

Hökumət qərarıdır:

Ərazi Nəzarətinin əmri

səh. 138. “Şamxal”: Rus dilində nəşr edilən “Azerbaydjan” qəzetində eyni xəbərdə “Şamxal” yerinə “Şamxor” yazılmışdır. (“Azerbaydjan”, N-6, 8 oktyabr / 25 sentyabr 1918)

Teleqraf xəbərləri:

Berlin – 27 sentyabr

səh. 140. “Ziqfrid cəbhəsi”: Burada söhbət Fransanın şimal-şərqindəki Ziqfrid mövqeyindən gedir. 1916-1917-ci ilin qış mövsümündə almanların bu bölgədə qurduqları müdafiə xətti olan Hindenburg xəttinin [Hindenburg Line] möhkəmləndirilmiş mövqelərindən biri Ziqfrid mövqeyi [Siegfried Stellung] idi. Hindenburg xətti üstündəki digər dörd mövqe isə aşağıdakılar idi: Votan mövqeyi [Wotan Stellung], Alberix mövqeyi [Alberich Stellung], Brunhild mövqeyi [Brunhilde Stellung], Krimhild mövqeyi [Kriemhilde Stellung].

Teleqraf xəbərləri:

Vyana – 27 sentyabr

səh. 141. “Ötriş-Macar”: Bu ad qəzetdə səhvən “(Trş-Hicaz” kimi getmişdir.

Teleqraf xəbərləri:

İtaliya cəbhəsi

səh. 141. “Venesiya”: Burada söhbət Venesiya [Venezia] şəhərindən yox, bütövlükdə Venesiya [Veneto] vilayətində gedir.

**“Aydınlıq bir gecədə təfəkkür
dəqiqələri” şeiri (səh. 141) üçün lüğət**

sürəti-bərqıyyə: şımşək sürəti
müstəğrəqi-əfkar: düşüncələrə qərq
olmuş

qünudə: dalmış
əvalim: aləmlər
fıkrəti-təyyar: qanadlı düşüncələr, qanad
çırpın düşüncələr
hüsni-əzəli: əzəli gözəllik
kəvakib: ulduzlar
biveyi-qəddar: qəddar bakirə
mükövkəb: ulduzlu; ulduzlarla bəzən-
miş

cazibi-ənzar: nəzərləri cəzb edən, diq-
qət çəkici

əbhar: dənizlər
nigəh-ara: göz oxşayan
əqmar: qəmərlər
bus: öpmə; öpüş
ruyi-qəmə: ayın üzü
pişi-nigah: göz qabağı
əş'ar: şeirlər
məcmueyi-əş'ar: şeir məcmuəsi
əlvah: lövhələr; mənzərələr
fəyyaz: bol; bərəkətli
nəvvar: nurlu
mə'bədi-ə'zəm: əzəmətli məbəd
gərdun: göy, fəlak
pür-ənvar: işıqlı
səzavari-tamaşa: tamaşa edilməyə

layiq, baxımlı

təcəlligəhi-əsrar: sirlərin təcelli etdiyi,
özünü göstərdiyi yer

vələh-əfzayi-xəyal: təxəyyülə heyrət
verən; düşündükcə insanı heyrətlərə qərq
edən

asar: əsərlər
leyli-müqəmmər: aylı gecə
rizan olmaq: saçılmaq, tökülmək
dil: qəlb
əş'ari-füsunkar: füsunkar şeirlər

Rus-alman müqaviləsinə əlavə

səh. 142. “Fəsil III. Şimali rus nahiyyə-
ləri”: Qəzetdə III fəslin adı yoxdur. Aşağı-
dakı mənbədən əlavə edildi: “İzvestiya”
qəzeti, N-189 (453), 3 sentyabr 1918.

səh. 143. “Fəsil V. Qafqaziya müstəsna
olaraq, Rusiyanın Qara dəniz boyundakı
nahiyələri”: Qəzetdə “Fəsil V” sözü yoxdur.
Aşağıdakı mənbədən əlavə edildi: “İzves-
tiya” qəzeti, N-189 (453), 3 sentyabr 1918.

“12 – 1918 sənəsinin 7 noyabrından
əqd edilmiş Ukrayna universalında...”:
Universallar Ukrayna Xalq Respublikası
Mərkəzi Radasının (Şurasının) hüquqi-
siyasi aktlarıdır. Mərkəzi Rada 1917-1918-
ci illərdə cəmi dörd universal qəbul et-
mişdir: I – 10 (23) iyun 1917; II – 3 (16) iyul
1917; III – 7 (20) noyabr 1917; IV – 9 (22)
yanvar 1918. Qəzetdə texniki səhv get-
mişdir; “1918” yerinə “1917” olmalıdır.

“Rostov”: Rusiyanın Rostov vilayətində
yerləşən Rostov-na-Donu şəhəri nəzərdə
tutulur; Yaroslavl vilayətindəki Rostov şə-
həri ilə qarışdırılmamalıdır.

“13 – Rusiya Almaniyanın Gürcüstan
istiqlaliyyətini qəbul edir”: Cümlə rus di-
lindən anlaşılmaz tərzdə tərcümə edilmiş-
dir. Belə olmalıdır: “Rusiya; Almaniyanın
Gürcüstanı müstəqil dövlət kimi qəbul
etməsinə öz razılığını bildirir.”

səh. 144. “Fəsil VII. Sülh müqavilə-
sindən sonra alman hərbi qüvvələri tərə-
findən tutulmuş rus hərbi gəmiləri və rus
ehtiyatları haqqında”: Qəzetdə VII fəslin
adı yoxdur. Aşağıdakı mənbədən əlavə
edildi: “İzvestiya” qəzeti, N-189 (453), 3
sentyabr 1918.

“[Almaniya] sülhdən [sonra] Ukrayna
və...”: Qəzetdə “Almaniya” və “sonra”
sözləri yoxdur. Aşağıdakı mənbədən əlavə
edilmişdir: “İzvestiya” qəzeti, N-189 (453),
3 sentyabr 1918.

Bakı xəbərləri:

Bələdiyyədə

səh. 147. “Bələdiyyə İdarəsi”: burada söhbət Bakı Bələdiyyə İdarəsindən gedir.

“Bələdiyyə [Nəqdiyyə] şöbəsinin sədrətinə...”: Qəzetdə “Nəqdiyyə” sözü buraxılmışdır. Burada söhbət Bakı Bələdiyyə İdarəsi Maliyyə şöbəsinə sədr və müavin seçilməsindən gedir.

Nəzarətlərdə tədilət

səh. 147. “Musa bəy Rəfiyev – Məzəhib və Müavinət naziri”: Qəzetdə səhvən “Məzəhib və Müayinə naziri” kimi getmişdir.

Gürcüstanda: Gürcü dili

səh. 147. “Gürcü Milli Şurası”: Burada söhbət Gürcüstan Milli Şurasından gedir.